

Farklı Disiplinlerde Kesinlik Arayışı

Merve DEMİRBAŞ¹

Farklı Disiplinlerde Kesinlik Arayışı

Özet

İnsan, varoluşu gereği hep sorma ve sorgulama içerisinde. Bunu yaparken asıl amacı ise kesin bilgiye ulaşabilmektir. Bu bilgi önce kendini, sonra çevresini, sonra da evreni tanıma ihtiyacındandır. Kendini ve çevresini bilen insan daha güvende hissedecektir. Bu nedenle insana ilişkin her bilim kesinlik üzerine düşünmüş ve çalışmıştır. Felsefe, din, matematik, fizik, coğrafya, dil, sosyoloji gibi bilimler bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada önce kesinlik kavramı tanımlar üzerinden ele alınmıştır. Ardından felsefe, din, matematik, hukuk ve dilbilim alanlarının konuya yaklaşımı ele alınarak daha geniş bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Her bir bilimin kesinlik kavramını ele alırken kullandığı yöntemin, sorduğu soruların, alınan cevapların, eksiklerinin ve fazlalıklarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Bazı bilimlerin kesinliğin ne olduğu üzerinde dururken bazı bilimlerin kesinliğiyle, bazıları doğruluyla, bazıları konuşmanın tavrıyla, bazıları sözlerle bağdaştırmıştır. Bazı bilimlere ise hiçbir şeyin kesin olamayacağını savunarak konuya kuşku açısından bakmış, nelerden kuşulanılabileceğini ele almıştır. Bu çalışmada yukarıda bahsedilen görüşler ele alınarak bir sonuca varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: kesinlik, felsefe, din, matematik, dilbilim

The Search for Precision in Different Disciplines

Abstract

Due to her existence, human beings are always in a state of questioning and questioning. While doing this, the main purpose is to reach precise information. This knowledge is due to the need to know first oneself, then the environment, and then the universe. People who know themselves and their surroundings will feel more secure. For this reason, every human science has thought and studied precision. Sciences such as philosophy, religion, mathematics, physics, geography, language, sociology are some of them. In this study, firstly, the concept of precision is discussed through definitions. Then, it is aimed to make a broader evaluation by considering the approach of philosophy, religion, mathematics, law and linguistics to the subject. It has been seen that the method used by each science in dealing with the concept of certainty, the questions it asks, the answers received, its deficiencies and excesses are different from each other. While some sciences focus on what precision is, some sciences associate certainty with knowledge, some with truth, some with the attitude of the speaker, and some with words. Some sciences, on the other hand, argued that nothing can be certain, and looked at the subject from the point of view of doubt, and discussed what could be suspected. In this study, it has been tried to reach a conclusion by considering the above-mentioned views.

Key Words: certainty, philosophy, religion, mathematics, linguistics

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Kesinlik kavramı; ifade ettiği anlam ve kapsam alanı bakımından farklı bakış açılarıyla ele alınan, evrenin oluşumundan, günlük işlere kadar hayatın her alanına nüfuz eden, tam olarak anlaşılabilmesi için geçmişten bugüne birçok kişi tarafından düşüncenin merkezine alınan, hakkında sayısız eser yazılan dikkate değer bir kavramdır. Kesinlik, çeşitli disiplinlerde farklı şekillerde ele alınmış, konuya ilişkin farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Bugüne kadar yapılan

¹ Dr., demirbassmerve@gmail.com, ORCID No.: 0000-0001-5470-7923

birçok araştırma ve bilgi çerçevesinde kesinliğe ilişkin kesin bir veri elde edilemediği görülmektedir. Yapılan tanımlar ve tanımların içerikleri göz önüne alındığında elbette bir sınır çizilmekte ancak tanımların tanımlı ya da doğruluğu konusunda çeşitli şüpheler bulunmaktadır.

Sözlüklerde yer alan tanımlara bakıldığında:

Köken Bilgisi Sözlüğü'nde (Gülensoy, 2018: 403) kesin sözcüğü “değişmez, kat’i” şeklinde tanımlanmakta ve kelimenin köken bilgisi <kes-(i)n şeklinde ifade edilmektedir.

Güncel Türkçe Sözlük'te (TDK, 2023) kesinlik kelimesi “1. *isim* Kesin olma durumu, katiyet: Bu sözde kesinlik yok. 2. *felsefe* Bir bilginin, bir kanaatin şüpheye düşmeden onaylanması durumu.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bahsi geçen iki sözlükte de kesinlik kavramı tanımlanırken *değişmeyen, kat’i, şüphe duyulmayan* ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Tanımlar incelendiğinde değişmeyen her şey kesinlik ifade eder mi, değişmeyen bir şey olabilir mi, kesinle kastedilen tam olarak nedir, onaylanırken şüpheye düşülmeyen her şey kesin olabilir mi gibi sorular akla gelmektedir. Bu da ilk iki tanımda kesin olmayan noktaların olduğunu göstermektedir.

Gökbilim Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 2023) “Bir ölçünün, gözlemin gerçeğe yakın olma derecesi.” şeklinde tanımlanmaktadır.

İstatistik Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 2023) “Kestirimlerin gerçek değerlere yakınlığı.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Gökbilim Terimleri Sözlüğü ve *İstatistik Terimleri Sözlüğü*'nde kesinlik tanımlarken gerçeğe veya gerçek değerlere yakın ifadeleri kullanılmaktadır. Tanımlarda bahsi geçen gerçek nedir, gerçek olan şeyler aynı zaman kesin midir, soruları cevapsız durumdadır.

Yöntembilim Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 2023) “Nedensel ilişkilerden yola çıkılarak yapılan çıkarım ya da öndeyilerin olgulara uygun düşme kestirimleri gerçekleşme olasılığının tam güven düzeyinde olması.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Yöntembilim Terimleri Sözlüğü'nde yapılan tanımda neden-sonuç ilişkisine dikkat çekilmektedir. Aynı nedenler her zaman aynı sonucu doğurur mu, tam güven düzeyi nasıl belirlenmektedir ve mümkün müdür, olasılığın kesinliği olabilir mi, gibi sorular akla gelmektedir.

Felsefe Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 2023) kesinlik “Bir bilginin, bir kanının kuşkuya düşmeden onaylanması durumu. Bu anlamda: 1. (Özel kesinlik) Düşüncenin hiçbir yanılma kaygısı olmadan bir kanıya katılması durumu. Burada kişisel bir kanı olarak (ahlaksal ve dinsel) inancın kesinliği söz konusudur. Bu tür kesinlik nesnel güvenceden yoksundur, bunu gerekli görmez. 2. (Nesnel kesinlik) Bir bilginin, bilgi temelleri ve konu üzerindeki nesnel görüşlere dayanan güvenilirliği geçerliği. Nesnel kesinlik a. dolaylı bir yolla (belgeler ya da çıkarımlar) sağlanabilir-tarihte ve mantıkta olduğu gibi-, b. Dolaysız bir yolla, algılara, yaşantılara dayanarak sağlanabilir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Konuya en kapsamlı yaklaşan tanımın *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'ne ait olduğu görölmektedir. Tanım, felsefe biliminin konuyu bakışını özetler niteliktedir. Diğer bilimlerin de temelini oluşturan felsefe; konuya matematik, fen bilimleri, inanç, günlük hayatın akışı gibi pek çok pencereden bakmaktadır. Bu bağlamda her bilgi beraberinde başka bir bilgiyi ve onunla birlikte doğal olarak şüpheyi de getirmektedir. Tanım incelendiğinde şüphe nedir, nelerden şüphe duyulabilir, öznel bir şey kesin olabilir mi, belgeler ya da çıkarımlar bizi her zaman kesin bilgiye götürür mü, gibi sorular akla gelmektedir.

Fizik Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 2023) "Bir niceliğin sayısal değerinin aslına tam uygun olması."

Matematik Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 2023) "Matematiksel işlemlerde veya hesaplamalarda doğruluk." şeklinde tanımlanmaktadır.

Fizik Terimleri Sözlüğü ve *Matematik Terimleri Sözlüğü*'ne bakıldığında aynı şekilde doğru nedir, nasıl tespit edilir, kesin doğru var mıdır, gibi sorular akla gelmektedir.

Farklı disiplinlerde yapılan kesinlik tanımlarından hareketle her bir bilimin kesinliğe bakışının bir diğerinden farklı olduğunu söylemek mümkündür. Bazı disiplinler kesinliği bilgiyle, bazıları ölçüyle, bazıları çıkarımlarla, bazıları doğrulukla vb. ilişkilendirmektedir.

Bu bağlamda farklı disiplinlerin konuya yaklaşımları aşağıda ele alınmaya çalışılmıştır.

2. Felsefede Kesinlik

Evrenin ve evrende yer alan canlı, cansız bütün varlıkların hayata dair bir amacı bulunmaktadır. Bu amacın bilinmesi ve hayata geçirilebilmesi için bireylerin kendilerinden başlayarak evreni veya evrenden başlayarak kendilerini tanımları gerekmektedir. Tanımak için ise sormak, sorgulamak, araştırmak ve öğrenmek nihayetinde mutlak ve mutlak olmayan bilgiye ulaşmak hedeflenmektedir.

Felsefede kesinlik üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Burada bu çalışmalardan birkaçına değinilecektir. *Kesinlik Üzerine* adlı eserinde Wittgenstein (2022) konuyu ayrıntılı bir şekilde ele almıştır.

Sözü edilen yazarın görüşlerinden hareketle aşağıdaki yargılar çıkarılabilir:

Kesinlik kavramı araştırılırken öncelikle kelime ve kelime oyunlarının doğruluğuna inanmak gerekmektedir. Nitekim burada başlayan kuşku döngüsü diğer alanları da etkisi altına alacaktır. Gösteren ve gösterilen arasındaki ilişki düşünce de temelini oluşturmaktadır. "*Bu renge kırmızı dendiğini bilmeseydim, bu çiçeği betimleyemezdim.*" (2022: 92) cümlesinde ifade edildiği gibi canlı, cansız, somut, soyut vb. şekillerde yapılan adlandırmalarla başlayan kuşku ve bilgi döngüsü muğlak ve mutlak arasındaki çizgiyi de belirlemektedir. Nitekim kırmızıya kırmızı değil de başka bir ad takılabilir mi veya kırmızıyla farklı bir renk kastediliyor olabilir mi. Bu adlandırma kabul edildiği ve sınırları belirlenip herkes tarafından kabul edildiği

için belirlilik oluşmaktadır. Bir şeyin belirli olması kesin olduğu anlamına gelir mi, sorusu ise tartışmaya açıktır. Dildeki kesinlik elbette daha çok kullanımla öne çıkacaktır. Nitekim önermeler yalnızca kullanımda bir anlama sahip olabilirler. 2.2=4 şeklinde sesli ya da yazılı göstergeler, Çince'de başka bir anlama gelebilir ve burada açık bir anlamsızlık olabilir (2022: 17). Burada devreye dil oyunları girmektedir. “*Dil oyununun adeta önceden görülemez bir şey olduğu akılda tutulmalıdır. Bununla şunu anlayabiliriz: Dil oyununun temeli yoktur. O, akla uygun da (akla karşıt da) değildir.*” (2022: 95) .

Dil oyunları; *özel adlar oyunu, bilimsel dil oyunu, doktor-hasta ilişkisinde dil oyunu, felsefi dil oyunu* şeklinde sınıflandırılmaktadır. Özel adlar dil oyununa göre adımdan kuşku duymam. “*Adın nedir?*” anlamlı bir sorudur. Eğer hafıza kaybı bir durum söz konusu değilse “*Adım Ahmet midir?*” sorusu anlamsızdır. Çünkü adımdan eminimdir ve bundan kuşku duymak anlamsızdır. Temellendiremediğimiz bir bilgidен kuşku da duyamayız. En ufak bir kuşku duyulduğunda ise emin olabileceğim herhangi bir yargı olmayacaktır. Bilimsel dil oyunu “*Yeryüzü ne zamandan beri vardır?*” sorusunu bilimsel kabul etmekle birlikte ben doğmadan çok daha önce var olduğunu kabul etmemi varsayar. Bu varsayıma göre de “*Yeryüzü önceden de var mıydı?*” gibi bir sorunun anlamı yoktur. Doktor-hasta ilişkisi dil oyunu ise örneğin bir el yaralandığında doktora gidip “*Bu bir eldir.*” demenin bilgi değil anlamsız bir ifade olduğunu “*Elimi yaraladım.*” ifadesinin ise bir bilgi olduğunu çünkü bir temele dayandığını ve bunun da beraberinde el olduğundan kuşku duymamı gerektirdiğini ifade eder. Felsefi dil oyunu göre de “*Bunun bir ağaç olduğunu biliyorum.*” gibi bir ifadenin bağlamsız anlamı yoktur böyle bir ifadeye bağlama göre değerlendirme yapılması gerekmektedir (2022: 138-139).

Felsefede kesinlik kavramı ele alınırken kuşku, bilmek, inanmak, doğruluk, ...in kesin inancında olmak, yanılmak gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir. Bilindiği gibi birçok şey zıddıyla vardır. Bu nedenle bir şeyin kesinliği ispatlanmak isteniyorsa öncelikle ondan kuşku duymak gerekmektedir. Peki; her şeyden kuşku duyulabilir mi, her şeyden kuşku duyulması mantıklı mıdır, kuşkunun olmadığı yerde bilgi de yoktur denilebilir mi, kuşku duymak için kuşkuya yol açan sebepler gerekli değil midir? (2022: 35).

“Bir kör bana ‘İki elin var mı?’ diye sorsaydı, bu konuda ellerime bakarak emin olmaya çalışmazdım. Evet, bundan kuşku duysaydım niçin gözlerime güveneceğimi bilmezdim. Sandalyeden kalkmak istediğimde iki ayağım olup olmadığı konusunda niçin kendime inanmayayım? Nedeni yok. Sadece bunu yapmam. Bir çekmeceye bir kitap koysam, ...medikçe kitabın orada bulunduğunu düşünürüm.” (2022: 34-38). Bu noktada devreye deneyim girmektedir. Eğer kitabın açıkça kaybolduğunu gösteren hiçbir durum ortaya çıkmadıysa deneyimim bana kitabın çekmede olduğunu söyleyecektir. Deneyimler doğrultusunda ise inançlar ve doğrular oluşmaktadır.

“*Bir kol kesildiği takdirde yerine yenisi gelmez. İnsan başı kesilirse ölür ve asla dirilmez.*” gibi önermeleri de bize deneyim öğretmektedir (2022: 53). Ancak deneyim bunları neden sonuç ilişkisi içerisinde aktarmaktadır. Burada bahsedilen deneyim geçmişe yönelik deneyim-

dir ve yalnızca bir kişinin deneyimi değil haklarında bilgi edinilen diğer kişilerin de deneyimidir.

Su dolu bir tencere ateşe konulduğunda onun donmaya değil de kaynamaya başlamasının yalnızca son derece büyük bir olasılık olduğunu, daha kesin ifadeyle olanaksız diye düşünölen şeyin aslında sadece düşük olasılık olduğunu söyleyen kişiler bulunmaktadır. Burada bilmek tartışmalı kesinliği değil, tartışma durumunda olmayan kesinliği ifade etmektedir (2022: 61-65).

Kesinliğe ilişkin başka önermeler ise “*Otomobiller, bitkiler gibi yerden bitmez. Kediler ağaçlarda yetişmez. Bir babam ve bir annem vardı.*” gibi önermelerdir. Bu tarz önermeler insanın gözlemlerle ya da eğitimle kabul ettiği önermelerdir. (2022: 55) Dolayısıyla inanılan şey aynı zamanda öğrenilen şeye bağlıdır.

Wittgenstein “kesin” kelimesiyle tam kanıyı, en küçük kuşkunun olmamasını ifade ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda objektif kesinlikten ve sübjektif kesinlikten bahsedilebilir. Başka insanları inandırmaya çalışılan kesinliğe sübjektif kesinlik denmektedir. Objektif kesinlik ise yanılıgı mümkün olmadığında gerçekteşen kesinliktir. Örneğin “Kanıt saydığımız her şey, yeryüzünün doğumundan çok önce var olduğunu belirtir. Karşıt hipotezin hiçbir dayanağı yoktur. Kafataslarını açtığımız bütün insanların bir beyne sahip olmaları çok tuhaf bir rastlantıdır.” (2022: 44-45).

Kesinlik üzerine düşünölen bir diğer filozof Locke’tur. Atış Locke’un kesinliğe yaklaşımını eserinde ayrıntılı bir şekilde ele almıştır (2008: 71-82). Bu bağlamda Locke’a göre bilgi, kesinliktir. Nitekim bir şeyin bilgi olarak tanımlanabilmesi için sarsılmaz ve kesin güveni içermesi gerekmektedir. Bu bakış açısıyla Locke’un kesinlik tanımı ile bilgi tanımı aynıdır “*Bana göre bilmek ve kesin olmak aynı şeydir. Bildiğim şey, emin olduğumdur ve emin olduğum da bildiğim şeydir. Bilgiyi elde eden şeye kesinlik deneceğini düşünüyorum.*”. Bilgiye ise deney, sezgi ve akılla ulaşılabilir. Deney, sezgi ve akıl aynı zamanda ideler arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Bu bağlantı kesinliğin olmazsa olmazıdır. Bilginin temel kaynağı olan deney idenin de kaynağıdır ve iç deney ve dış deney olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bilgiye ulaşılırken atılan ilk adım ise algılamadır. Ancak algılama tek başına yeterli değildir. Locke’a göre kesinlik olabilmesi için ideler arasında sözü edilen bağlantı da olmalıdır. Bilgi türleri içerisinde kesinlik derecesi en yüksek olan bilgi sezgisel bilgi olarak değerlendirilmektedir. Sezgisel bilgi aynı zamanda bütün bilgimizin temeli olarak kabul edilmektedir. İnsan kendi varlığını sezgisel olarak bilmektedir ve onun kendi varlığına ilişkin bilgisini kanıtlamaya ihtiyacı yoktur çünkü insan, kendi varoluşunun doğrudan bilincindedir. Sezgi, insanın varlığının tam ve apaçık bilgisini, akıl da Tanrının apaçık bilgisini verir. Deney ise nesnenin varlığının bilgisini veremez. Bu nedenle nesne ile ilgili kesin bilgi oluşmaz. “Locke’un ideler arasındaki ilişki türlerinin algı düzeyine göre belirlediği kesinlik, sezgi ve aklın araç olarak kullanıldığı ilişkilerde ortaya çıkar. Duyunun araç olarak kullanıldığı ideler arası ilişki türü ise kesinliği vermez. Böylece Locke’un bilgi idealini gerçekteştiren bilgi türleri, sezgisel ve tanıtımlı bilgidir. Locke burada, aslında

idelerin kaynağının deney olduğunu ama kesin bilginin deneyle elde edilemeyeceğini söyler”. “Locke felsefesinde kesinlik doğrudan nesneyle değil, nesnenin idesiyle kurulmaktadır. Locke’un bu düşüncesi, felsefesinde kesin bilginin sınırını göstermektedir. Locke için deney, bilginin kaynağıdır ama bilginin sınırı ideler arasındaki bağlantıların algısıdır. Bu algı tam ve açık olmadığı zaman ise bilginin açığa çıkmadığı görülmektedir. Locke felsefesinde bilginin kesinliği tam ve apaçık algıdan, kesin olmayan algıya doğru akar. Bu algı da deneyle değil sezgi ve akılla gerçekleşir.” (2008: 71-82)

Şaman (2018), *İbn Sînâ ve Descartes’ta Ben Bilgisi ve Kesinlik* adlı eserinde İbn Sînâ ve Descartes’in benlik algısı üzerinden kesinliğe ulaşmalarını karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Kesinlik kelimesinin kökünün kesmek olduğunu, kelimenin kendisinde yer alan “ayırma, kesme, ayırt etme” fikrinden yola çıkılarak bilginin kesinliğinin iki katmanı olduğunu ifade etmektedir. Sözü edilen iki katman doğru veya yanlış olabilecek bilgidir. Bu iki katmanda da şüphe söz konusu değildir. Herhangi bir şeyi bilmek, bilinecek mevzu hakkında hüküm vermektir. Hüküm verme ise ‘-dır’ veya ‘değildir’ demektir. Kesinlik ise şüphenin ortadan kalkmasıdır. İbn Sînâ ve Descartes şüphenin üç şeye ilişkin olabileceğini ayırt etmektedir. (dışımızda olduğunu kabul ettiğimiz) ‘hissedilir olan’, hislerimizle bildiklerimizden ürettiğimiz ‘tahayyüller’ ve idrakin konusu olana dair ‘hükümler’. Bu üç şeye ilişkin şüphenin olmadığı seviye ise kesinlik olarak adlandırılmaktadır. Kesinliğe ulaşmak için de bilinen şeylere karşı hükümleri askıya almak gerekmektedir. Bildiklerimiz konusunda hükmümüzü askıya aldığımızda geriye kalan şey kesinlik olacaktır.

İbn Sînâ’ya göre dokunma, işitme gibi hisse sahip olmayan bir kimse “Bütün uzuvlarından habersiz olsa da enniyyetinin varlığını tek bir şey olarak bilir.”, “Kesinlik (yakîn) bildiğini bilmektir, sonsuzca (ilâ mâ nihâye). Zâtın idraki de bu şekildedir. Zira zâtını idrak edersen ve idrak ettiğini bilirsin, idrak ettiğini bildiğini de bilirsin, sonsuzca.” (Şaman, 2018: 313)

Descartes Metafizik Düşünceler’de

“Fakat hiç değilse ben kendim bir şey değil miyim? Fakat biraz önce herhangi bir duyu ve bedene malik olduğumu inkar etmişim. Bununla beraber, tereddüt içindeyim zira bundan ne çıkmaktadır? Beden ve duylara, onlar olmaksızın var olmayacak kadar, bağlı mıyım? Fakat ben dünyada hiçbir şeyin, yani ne yer ne gök ne de beden var olmadığına kani olmuşum. Binnetice kendimin de asla var olmadığıma kani olmamış mı idim. Muhakkak hayır! Zira eğer kani oldum ve bir şey düşündümse şüphesiz varım.”

şeklindeki ifadelerle benlik algısı üzerinden kesinliğe ulaşmaya çalışmışlardır (1942: 34). Görüldüğü gibi buradaki benlik algısı duyuyla algılanabilecek bütün algıların dışındadır. Hiçbir şey olmasa da -buna vücudun uzuvları da dahil- kendi varlığının olması düşüncesi ve bunu idrak etme bilinci her şeyden bağımsız olarak her ikisini de varlık idrakine götürmüştür. Burada sözü edilen bilgi vasıtasız ve zorunlu olarak doğru bir bilgidir.

İbn Sînâ ve Descartes'ın düşüncelerinden hareketle hükme ihtiyaç duymayan bir bilginin olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Benlik algısı üzerinden kesinliğe ulaşılan bu görüşün dışındaki bütün bilgilerde bir terkibe veya “-dır veya değildir” biçiminde bir tasdike ihtiyaç duyulmaktadır (Şaman, 2018: 314).

3. Dini Metinlerde Kesinlik

İnanç ve inanca bağılılığıyla tamamlanan bir bütünlüğü ifade eden din daha çok inanma olgusuyla varlık gösterirken düşünen bir varlık olarak insanın tecrübe ve başarısı olan felsefe düşünme olgusuyla ortaya çıkmaktadır. İnanç, bilgi ve akli düşünme ise imanın temelini oluşturmaktadır. Akli düşünceyle kastedilen bir hükmün ya da önermenin doğru olduğu inancıdır. İmandaki tasdik, inanç ve bilme anlamlarına dayanan fakat bunlara ek olarak teslimiyet, sevgi, samimiyet, kesinlik gibi anlamları da barındıran tasdiktir. “Hem bilgi hem de imanın her ikisinin de temelini inanç oluşturduğundan, henüz tasdikle sonuçlanmamış, “bilgi” ve “iman” öncesi bu “inanç” evresinde, şüphe her ikisi için de olasıdır. Ancak, bu inancın, birinde bilgiye diğesinde imana kendisi sayesinde evrildiği bir “tasdik” durumu olduğunda, artık ikisinde de şüphe hali söz konusu edilemez. Çünkü her ikisinde de artık “inanç kesinliği vardır.” (Peker, 2015: 71-77).

Doğru veya yanlış bir bilgiye inanmak, bir şeyin varlığını kabul etmek/etmemek, denemeye başlamak için de önce inanmak gerekmektedir. “Doğruluk varlığın ya da gerçekliğin değil de bilgi ya da önermenin bir özelliğidir. Başka bir deyişle, doğru olan yalnızca kendisine inanan önermedir.” (Cevzici, 2022: 139). Deney yaparken bile önce inanmak daha sonra doğrulama gerekmektedir. “Ulaşılan belli bir düşünme derecesinin, bir zihin işlemi neticesinde elde edilen bir hükmün bulunduğu, yani muhtemel iki taraftan birinin kesin olarak tercih edildiği, dolayısıyla, süje-obje arasında süje açısından kesin bir ilişkinin kurulduğu, bilme ve kavrama ile ilgili zihni durumu ifade eder.” (Özcan, 2012: 55; Peker, 2015: 80)

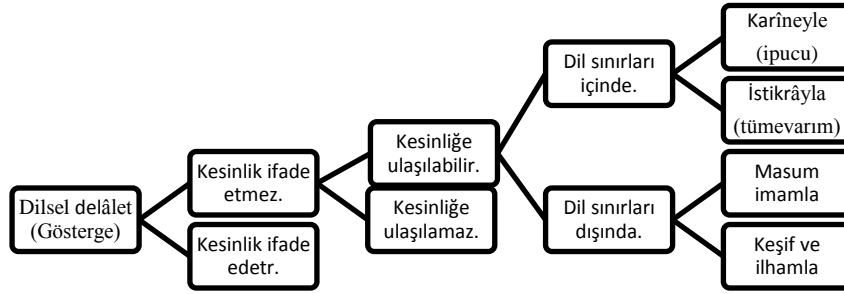
Bilgi ve iman yolunda da doğru bilgiye ve doğru inanca ulaşmak için şüphe bir vasıta, bir aşamadır. Bilimsel şüphe de en azından şüphely amaç edinmeyen bir şüphedir (Peker, 2015: 78).

Dini metinlerin ve öğretilerin dilinde kesinlik olup olmaması konusu burada ele alınması gereken konulardan biridir. Özellikle dini metinler yorumlanırken, aktarılırken kesin ve doğru bilgi içeren ifadeler, öğretiler; inancı da doğrudan etkileyecektir. Çok anlamlı, eş sesli, mecaz anlamlı vb. olabilen sözcüklerin cümlede kazandıkları anlamların net bir zemine oturması oldukça önemlidir. Cengiz (2021) dini öğretilerin kesinliğini, dildeki kesinlik sorunundan hareketle özellikle Razi'nin görüşleri doğrultusunda ele almıştır. Bu bağlamda Razi'ye göre zannî öncüller kesin sonuçlar doğuramazlar. Sözünl anlama olan katkısı kesinliğe engel olabilmektedir. Bunun sebeplerinden bazıları şu şekildedir:

1. Sözü²n günümüze ulaşmasında³ yanlışlık olabilir.
2. Sözü²n cümle içindeki konumunu belirleyen kuralların ve kelimelerin yapı özellikleri-
nin günümüze ulaşmasında yanlışlık olabilir.
3. İfadeler çok anlamlı⁴ olabilir.
4. İfadeler mecaz anlamlı olabilir.
5. İfadelerin anlamında nakil yaşanmış olabilir.
6. İfadelerde gizli anlamlar⁵ olabilir.
7. İfadeler tahsîse muhtemel olabilir.
8. İfadelerde çeşitli amaçlarla cümlelerin yeri değiştirilmiş⁶ olabilir.
9. İfadeler hükümsüz kalabilir veya değişebilir⁷
10. İfadelerin mefhûmuna mu'ârz bir delil bulunabilir. (2021: 14-15)

Görüldüğü gibi dini metinler ve sözler anlamlandırılırken veya metne ilişkin kesin hükümler verilmeye çalışılırken yukarıdaki ölçütlerin her biri göz önünde bulundurulmalı ve bu şekilde sözlü veya yazılı metnin kesinliğine ilişkin hüküm verilmelidir. Bu bağlamda bir kelime eş sesli veya çok anlamlı olabilir, cümlenin bir ögesi anlam olarak veya söz olarak düşürülmüş olabilir, nakilde bir eksiklik veya yanlışlık olabilir. Peki, bütün bu ölçütler dikkate alındığında dini metinlerde dilsel deliller kesinlik ifade eder mi? Bu noktada iki farklı görüş öne sürülmektedir: dil sınırları içinde kesinliğe ulaşılmaz diyenler ve dil içinde kesinliğe ulaşılabilir diyenler. Bu konudaki teoriler aşağıdaki şekildedir:

Şekil 1. Dilsel Delâletin Zannîliği Konusundaki Teoriler

Kaynak 1: Cengiz, 2021: 47

² lafız

³ intikal

⁴ müşterek

⁵ izmâr

⁶ takdîm-te'hir

⁷ neshedilebilir

Tabloda da ifade edildiği gibi dini metinlerdeki kesinliğe dil sınırları içinde ipucu veya tümevarımla ulaşılabileceği ifade edilmektedir. Ancak *kesinliğe* ulaşmada ipucu ve tümevarımın yeterli olup olmayacağı tartışmalıdır. Bütün tablodan hareketle temelde dört teoriden bahsetmek mümkündür.

- a. Dilsel göstergeler mutlak olarak kesinlik ifade eder.
- b. Dilde kesinliğe ulaşılamaz.
- c. Kesinliğe karîneyle ulaşılabilir.
- d. Kesinliğe tümevarımla ulaşılabilir. (Cengiz, 2021: 51)

Razi'ye göre dilin bir kısmı kesin bilgi ifade etmektedir. İnsan zihninin zorunlu olarak kabul ettiği ve yakîn derecesinde kesinlik taşıyan önermeler için kullanılan zaruri bilginin kaynağı şunlardır:

1. “Bütün parçadan büyüktür.” önermesinde olduğu gibi aklın sadece iki kavramı düşünüp bu ikisi arasında doğrudan ilişki kurarak ulaştığı hükümler
2. “Ateş yakar.” öncülünde olduğu gibi, “aklın bir şey veya olayı, bir defalık idrak etmesi sonucu nesnelere akletmek yoluyla verdiği kesin hükümler.
3. Deney ve gözlemlerin tekrarı sonucu ulaşılan bilgi
4. Aklın sezgi yoluyla ulaştığı kesin önermeler
5. Zarûrî öncüllerden meydana gelen ve orta terimin zihinde, fitraten mevcut olduğu bir kıyasla bilinen önermeler
6. Genellikle nazariyâtın karşıtı olarak zihnin herhangi bir fikri ve ‘ameli çaba harcamadan kendiliğinden apaçık kavradığı önermeler.
7. “Yalan üzerinde birleşmeleri mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği habere dayanarak aklın verdiği hükümler. (2021: 121-122)

Dini metinlerde dilin kesinliği ele alınırken kesinliğin nasla mümkün olabileceği ifade edilir. Nas, başka bir manaya gelmesi mümkün olmayan sözdür. Nas'a örnek olarak ise “Ey Allah'ın Nebisi!” ve “De ki: Allah birdir.” ayetleri gösterilmektedir. Bu ayetler İslam inancının temelini oluşturan Allah'ın birliği ve Hz. Muhammed'in onun elçisi olduğunu bildiren ayetlerdir. Bu ilkeler olmadan bir kişinin Müslüman olması mümkün değildir. (2021: 66) Dini metinlerde nasla belirtilen ifadeler mutlak kesinlik bildirmektedir.

Gürani'ye göre de dilde kesinliği belirleyen şey karinedir. Karine ise mütevâtir haber, icmâ ya da istikrâ olabilir. Molla Gürani'ye göre dilsel delâletin kesinlik ifade ettiğini söyleyenler karineyi dikkate almış, ifade etmediğini söyleyenler ise karineyi dikkate almamıştır. Çünkü ona göre karine olan bir lafzın kesin bilgi ifade etmediğini söylemek makul değildir (Cengiz, 2021: 145).

Semerkandî, Razi gibi kesinliğe karineyle ulaşılabileceğini ifade etmekte ancak Razi'den farklı olarak bunun yeterli olmayacağını sözün gelişini, anlatım biçimi⁸ ve soru karinelerini dikkate almak gerektiğini ve bunların kesin bilgiye ulaştıracağını belirtmektedir. Ayrıca lafzi delillerin de mütevâtîr⁹ olarak nakledilen karinelerle kesinliğe ulaşılabileceği görüşündedir (Cengiz, 2022: 47-38).

Bütün bunlardan hareketle dini metinlerde nasla belirtilen ifadelerin kesin olduğu, diğerlerinde ise karineyle kesinliğe ulaşılabileceği sonucuna varılabilir.

4. Matematikte Kesinlik

Matematik kesinlikler bilimi olmasına rağmen matematik hakkında “fikir beyan etmek” bunun tam dersi olarak düşünülmektedir. Nitekim matematiksel kavramlar matematikçilerin hayal ürünü olup bunların genellikle gerçek dünyada bir karşılıkları bulunmamaktadır. Matematiğin en önemli noktalarından biri insanları doğru, tutarlı ve dakik düşünmeye alıştıran organize bir disiplin olmasıdır. Thales'in milattan 600 yıl kadar önce güneş tutulmasını hesaplayarak önceden haber vermesi veya Einstein'ın görelilik¹⁰ teorisini deney yapmadan yalnızca matematiksel yöntemlerle ortaya atması gibi matematiğin zaferi olarak görülen bir dizi zafer olmasına karşın matematiksel modeller, bilimin en değerleri yardımcıları olarak görülmektedir. Buna karşın matematik dünyası ile gerçek dünya ayrı dünyalar olarak ele alınmaktadır. (Güney; Özkoç; Korkmaz, 2016: 55-57) Nitekim Albert Einstein'ın “Matematiksel ilkeler dünyaya ilişkin oldukları kadar kesinlikten uzak, kesin oldukları kadar gerçek dünyaya ilişkin değillerdir.” sözü yukarıdaki yargıyı destekler niteliktedir. (Yıldırım, 2023)

Matematikte “Kesin doğru” bilgilerin pratikte pek değeri yoktur. Örneğin, “Neredeyim?” diye soran birine bir bilgin milimi milimine koordinatlarına göre nerede bulunduğunu söyleyebilir, başka biri sokağı, mahalleyi, caddeyi, şehri, ülkeyi, kıtayı, gezegeni, yıldız sistemini söyleyebilir, bir diğeri evrende olduğunu söyleyebilir. Bu cevaplar gittikçe pratik değerleri azalan fakat gerçeğe yaklaşan cevaplar olmalarına rağmen hiçbiri matematiksel kesinlik içermemektedir. Hiçbiri doğru olmadığı gibi hiçbirine de kesin yanlış denemez. Çünkü hiç kimse böyle bir ölçmeyi tam olarak yapamaz. Tüm marangozlara 1m uzunluğunda bir çita kestirirse hepsi birbirinden farklı çitalar keseceklerdir. Çıplak gözle fark edilmese de büyütüldüğün aralarında dağlar kadar farklar görülecektir. Matematik bize genellikle az sayıdaki sonlu durumları söyleyebilir. Bu nedenle yukarıdaki soruya verebilecek en kesin cevap “Bulduğun yerdesin.” olabilir. Bu bağlamda “A, A'dır. Verdiysem ben verdim. Yaptıysam yapmışımdır.” gibi örnekler kesin doğru fakat pratik değeri olmayan örneklerdir.

---

⁸ siyak

⁹ Bir hadisin mütevâtîr olmasının anlamı, o hadisin Hz. Peygamber tarafından söylendiği konusunda hiçbir kuşku bulunmaması, Kur'an'ın mütevâtîr olmasının anlamı ise Resulullah'ın ağzından çıktığı gibi hiçbir değişikliğe uğramadan zamanımıza kadar ulaşmış bulunmasıdır.

¹⁰ rölative

Matematiksel kesinlik mutlak kesinlik bildirmez ve görecelidir. Matematiği (ya da matematikçileri) diğer alanlardan (ya da diğerlerinden) ayıran üç temel prensip vardır:

1. Bir matematikçi “eğer p doğrusya o zaman q da doğrudur” savının geçerli olup olmadığıyla ilgilenir.
2. Matematikte, tanımlar varsayımlarla uyum içinde olmalı; yeni bir teorem ispatında yalnız ve yalnız tanımlar, varsayımlar ve daha önceden ispatlanmış teoremler kullanılmalıdır.
3. Aksiyomlar, tanımlar, teoremler ve bunların ispatları ifade edilirken kesinlik zorunluluğu vardır. Ulaşılan yeni bilgiler daha inceden bilinenlerin ya da doğru olduğu varsayılan öncüllerin, zorunlu mantıksal sonuçlarıdır ve deney-gözlemden bağımsız bir kesinlik içerirler. “Gerçek, hatasız bir matematiksel argümanlar dizisinin sonunda bulduğumuz şeydir. (Güney; Özkoç; Korkmaz, 2016: 54-71)

Matematikçiler herkesin bildiği basit şeylerden hareketle karmaşık ve akıl almaz şeyler ortaya koyarlar. “Aritmetik ortalama geometrik ortalamadan büyüktür.” ya da “Bir pozitif sayı ile tersinin toplamı 2’den küçük olamaz.” gibi önermeler hep birbirlerini gerektiren önermelerdir. Matematiğe özgü kesinlik, dakiklik ve evrenselliği, tam anlamıyla ancak biçimsellik gerçekleştirebilir. Biçimsellik, matematiğin “az sayıda varsayımlardan hareketle, çok sayıda yeni ve güvenilir bilgiye ulaştıran ‘en üstün bilimsel disiplin’ olduğu düşüncesini pekiştirmiştir” (Güney; Özkoç; Korkmaz, 2016: 54-71). $2+2=4$ gibi bir ifadenin gerçekliği daha çok tanım gereğidir. Burada 2 sayısı ve toplama işlemi tanımlandığı için gerçek kabul edilir. Yani tanımlar ve kabuller değişebilir, değiştirilebilir. Matematiğin en önemli isimlerinden Öklid, ispat kavramını anlamış ve anlatmıştır. Matematiksel kesinlik kavramını da kurmuş ve gelişimine önemli katkıda bulunmuştur. Öklid’in *Elementler* adlı eserinde yer alan 13 kitabın her biri tanım ve aksiyomlarla başlar. Bu tanım ve aksiyomlara dayanarak da bir önerme ortaya atılır. Sonraki çağlar da bu aksiyomlardan elde edilen sonuçların üzerine kurulur (Bak; Suri 2015: 73, 187).

Görüldüğü gibi matematik en kesin bilim olarak bilinmesine rağmen matematikteki kesinlik görecelidir. Nitekim matematik önce hayal dünyasında olan, daha sonra basit tanımlar ve aksiyomların oluşturulduğu, bunun neticesinde de daha karmaşık teorem ve yapılara giden bir bilimdir.

5. Hukukta Kesinlik

Hukukun kesinliği hem bireylerin hem de toplumun daha güvenilir, daha rahat bir ortamda yaşaması için oldukça önemlidir. Hukukun herkes tarafından farklı yorumlanamayan, her bir bireyi içine alan ve koruyan bir yapı olması gerekmektedir. Bu da hukukta yer alan ifadelerin ve hukukun kesinliğiyle mümkündür. Bu nedenle de Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri “belirlilik”tir. “*Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu birtakım güvenceler içermesi gerekmektedir.*” (Gülçür, 2018: 163).

Hukuki kesinlik, demokratik ülkelerde ve uluslararası örgütlerde hukukun üstünlüğünün alt görünümlerinden birisi olarak kabul görmektedir. Venedik Komisyonu'nun 106. Genel oturumunda kabul edilen "*Rule of Law Checklist*" metnine göre, "hukuki kesinlik" ilkesi 8 alt başlıkta incelenmektedir.

1. Yasamaya Erişim: Buna göre tüm yasama işlemlerinin yürürlüğe girmeden yayınlanması ve ücretsiz şekilde, kolaylıkla internet ve resmi bültenler aracılığıyla erişime açık olması gerekliliğidir.
2. Mahkeme Kararlarına Erişim: Mahkeme kararları hukuku tesis edeceği, aydınlatacağı ve netleştireceği için bunlara erişim hukuki kesinliğin bir parçasıdır.
3. Kanunların Öngörülebilirliği: Yalnızca yasanın uygulanmadan önce sunulması ve etkileri konusunda mümkün olduğunca öngörülebilir olması gerektiği anlamına gelmez aynı zamanda hukuka tabi kişilerin davranışlarını kendisine uygun biçimde düzenleyebilmesi için yeterli hassasiyet ve netlikte formüle edilmesi gerekmektedir.
4. Hukukun İstikrarlı ve Tutarlı Olması: Hukuk değişen şartlara uyum sağlamaktadır. Hukuk değişebilir ancak bu değişimin kamunun farkındalığı ve tartışması neticesinde olması ve meşru beklentileri olumsuz etkilememesi gerekmektedir.
5. Meşru Beklentiler: Hukuk temelinde iyi niyetle hareket eden kişilerin meşru beklentileri boşa çıkarılmamalıdır.
6. Geçmişe Dönük İşlem Yapmama: Bu başlıktaki ölçütler ise cezai yasalarda geçmişe dönük düzenlemenin yasaklanmış olması ve genel yasağın diğer kanunlara ne ölçüde teşmil edildiğine ilişkindir.
7. Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz
8. Res Judicata: Bir temyiz neticesinde nihai olarak karar verildiğinde yeniden temyiz mümkün olmamasını sağlamaktır. 3 başlıkta ele alınır. 1. Bir suçtan dolayı iki ceza olmaz ilkesine uyulup uyulmadığı, 2. Nihai yargısal kararların yeniden incelenip incelenmediği, 3. Nihai kararlar inceleniyorsa hangi şartlar altında incelendiğidir. (Gülçür, 2018: 152-154)

Görüldüğü gibi hukukta kesinlik Anayasayla güvence altında alınmıştır. Ve kesinliğin nasıl olması gerektiği maddeler halinde belirtilmiştir.

6. Dilbilimde Kesinlik

Felsefe, din, matematik ve hukuk gibi bilimlerde kesinliğin varlığı ve kapsamı farklı şekillerde ele alınarak birtakım kurallar ve sınırlar içerisine dâhil edilmiştir. Dil ve dilbilim açısından bakıldığında ise diğer disiplinlerle kesişim noktaları olmakla birlikte pek çok farklılık olduğu görülmektedir. Felsefe, din, matematik, hukuk gibi disiplinlerin kesinliği ele alırken konuya dille yaklaşımları oldukça dikkat çekicidir. Buradan hareketle hangi disiplin olursa olsun kesinliğe yaklaşırken dili merkez aldığı sonucu çıkarılabilir.

Türkiye Türkçesinde kesinlik, *modal anlam* veya *bilgisellik kipliği* başlıkları altında değerendirilmektedir. Bilgisellik kipliği konuşanın bir doğruya karşı takındığı tavır olarak tanımlanmakla birlikte kanıtı dayalı kiplik ve yargı kipliği olarak ikiye ayrılmaktadır. Bilgiselliğin dereceleri bulunmaktadır ve bu derecelendirme *düşük, orta, yüksek* derece kesinlik olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Düşük dereceli kesinlik hiçbir kanıt verilemeyen önermeleri, orta dereceli kesinlik kanıt gerektiren önermeleri, yüksek dereceli kesinlik ise kanıtlanmaya gereksinim bulunmayan önermeleri içermektedir (Ruhi; Zeyrek; Osam, 1995: 105-106). Modal anlam ise dilde çeşitli yollarla ifade edilmektedir. Morfolojik olarak kip, zaman ve şahıs ekleri, sentaktik olarak özel cümle yapıları, tekrar, tonlama ve leksikal olarak modal sözler ile ifade edilmektedir. Kesinlik bildiren modal sözler, düşüncenin açıklığını bildiren modal sözlerin alt grubu olarak ele alınmaktadır (Özcan, 2008: 448-450). Gencer (2019: 40-44) ise kesinliği, bilgi kipliği başlığı altında ele almıştır. Bilgi kipliği içerisinde yer alan kurgusal kiplik; olasılık, olabirlik ve kesinlik bildirmektedir. Kesinlik derecesi de bu eksen doğrultusunda hareket etmekte ve belirlenmektedir.

Türkiye Türkçesinde, dil ve dilbilim açısından bakıldığında kesinliğin varlığının ya da yokluğunun sorgulanmasından ziyade genellikle kesinliğin var olduğu kabul edilerek nasıl ifade edildiği üzerinde durulmuştur. Bu da varlık yokluk testi, derin yapı-yüzey yapı gibi yöntemlerle daha belirgin hale getirilmeye çalışılmıştır. Dilde kesinlik; eklerle, sözcükler, cümle kurulumlarıyla vb. ifade edilebilmektedir.

“Türkçede kesinlik semantiğini kodlayan oldukça geniş bir işaretleyici sistemi bulunmaktadır. Biçimsel işaretleyiciler arasında –DI, –mİş, –AcAk, –Ar/-Ir, –yor, –DIR, –sA(-yDI/-ymİş)...-ArdI/IrdI, –AydI, –AcAğInA, ...-AydI/-sAydI, –AcAktı yer almaktadır. Biçimbirimsel işaretleyicilerin haricinde sözlüksel olarak sözcüde kesinliği kodlayan yüklem (belli ol-, bil- gör-, anla-), zarflar (kesinlikle, elbette, şüphesiz, kuşkusuz, muhakkak, imkansız, asla, katiyen, hiç, olanak dışı), bağlaçlar (ne...ne de), sözler (hayatta olmaz, nereden bilebilirdim, nasıl bilirdim, ne olursa olsun, her ne pahasına olursa olsun), isimler (var, yok, evet, hayır) ve söyleme dayalı pek çok kiplik bulunmaktadır.” (Hirik, 2014: 360)

6.1. Nesnel-Öznel Cümlelerde Kesinlik

Herkes tarafından her zaman her durumda bilinip kabul edilen ifadelere genelgeçer ifadeler denmektedir. Nesnel yargılar da genelgeçer yargılardır. Bilindiği gibi doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen yargılar nesnel, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanamayan yargılar öznel-dir. Bir ifadenin kesinliği ile bildirdiği yargı arasında ise doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim dildeki kesinlik inanmaya dayalı ya da bilgiye dayalı olabilmektedir. Bir bilginin doğru ya da yanlış olması ise ifadenin kesinliğini etkilememektedir. Nitekim,

- Türkiye'nin başkenti Eskişehir'dir.
- Su 105°C'de kaynar.
- Kaşağı, Namık Kemal'in bir eseridir.

gibi ifadeler yanlış bilgi içermelerine rağmen yanlışlığı kanıtlanabilen nesnel yargılardır. Bu nedenle de kesinlik bildirmektedirler.

- a. Köyümü çok seviyorum.
- b. Hayatımın en güzel dönemiydi.

gibi ifadeler ise her ne kadar konuşan için kesin gibi görünse de konuşan ile dinleyici arasında düşük güven bildirmesi ve herhangi bir şekilde doğruluğunun ya da yanlışlığının ispatlanamaması nedeniyle kesinlik bildirmeyen yargılardır.

6.2. Örtülü Anlamda Kesinlik

Cümlede doğrudan söylenmeyen ancak cümlenin akışından çıkarılabilen diğer anlamlara örtülü anlam denmektedir. Bu yargılardan çıkarılan diğer anlamların da hem konuşanın hem de dinleyenin çıkardığı ve şüphe duymadığı kesin yargılardır.

- a. Doğum gününe beni de çağırdı.
- b. Ahmet yine kaza yapmış.
- c. Akşam sinemaya gidecektik.

şeklindeki cümlelerde *a. doğum gününe en az bir kişiyi daha çağırmış, b. önceden de kaza yapmış c. gidememişiz* yargılarını çıkarabiliriz. Bu yargılar her iki taraf için de şüphe barındırmadığı için kesinlik bildiren yargılardır.

6.3. Kesinlik Bildiren Sözcükler

Bilindiği gibi zarflar; eylemleri, eylemsileri, ön adları ve zarfları niteleyen sözcüklerdir. Kesinlik bildiren ifadeler; kesinlik zarfları, gerçekleşme zarfları, durum bildirme zarfları vb. başlıklar altına alınmaktadır. Bu durumda istisnalar olmakla birlikte kesinlik bildiren ifadelerin genel olarak zarf başlığı altına alındığı görülmektedir.

Kesinlik bildiren zarflar arasında ise *elbette, mutlaka, şüphesiz, behamahal, asla, hiç, bir türlü (asla), elbet, doğrudan doğruya, gerçekten, er geç, hiç mi hiç, iyice, kat'iyen, kesin, kesinlikle, ne olursa olsun, ne derlerse desinler, tamamen, tamamıyla, zaten, eminim* vb. sözcükler sayılmaktadır. (Özcan, 2008: 448-450).

Elbette, mutlaka, şüphesiz, behamahal, asla, hiç, bir türlü (asla), elbet vb. ifadelerin kesin olarak kesinlik bildirdiği ise tartışmalıdır.

- a. Kesin/kesinlikle derslerine çalışmamıştır.
- b. Kesin/kesinlikle yorgunluğu anlaşılmıyordu.
- c. Beni anlamamıştır kesin.
- d. Beni kesin/kesinlikle anlamamıştır.

şeklinde verilen örneklerin kesinlik bildirip bildirmediği konusunda bir yargıya varmak gerekmemektedir.

Bu noktada devreye güven kipliği girmektedir. Yani konuşucunun cümlesindeki önermenin doğruluğuna güvendiğini ifade etmesi, onun bilgi ve inancına dayalı olmasıdır. Bu ayrımı yansıtan dilbilgisel ulam veya sözcükler, önermenin doğruluğuna değil konuşucunun önermeye takındığı tavra bağlıdır. Konuşucunun ifade ettiği olay, olgu veya durumu bilgiye dayanıyorsa bunu bilinen gerçeklerle destekleyebilmelidir. Konuşucunun inançlarına dayanan bir önermenin ise desteklenmesi gerekmektedir (Ruhi; Zeyrek; Osam, 1995: 105-107).

Kesinlik bildiren ifadelerin her birinin anlamsal yönünü ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Nitekim sözcükler cümlede anlam kazanır. Kesinlik bildiren ifadelerin her birini ayrı ayrı ele almak çalışmanın sınırını aşacağından burada birkaçına yer vermek uygun görülmüştür.

Kesinlik denilince akla ilk gelen ifadeler arasında *kesinlikle* ve *mutlaka* gelmektedir. İkisinin ortak noktası güven bildirmesidir. “Mutlaka konuşanın bir olay, olgu ya da durumu bilinen gerçeklere dayanarak söylediğini, kesinlikle ise söylediklerinin öyle olduğuna inandığını belirtir.” Bu nedenle mutlaka nesnel kiplik belirtirken, kesinlikle ise öznel kiplik ifade etmektedir. “Bu ifadeler konuşanın ifade ettiği önermeye tümüyle katıldığını ve doğruluğunu yükümlendiğini göstermektedir. Mutlaka ve kesinlikle güçlü yükümlenme ve güven belirtirken herhalde, galiba gibi belirteçlerle ise daha az güçlü ve zayıf yükümlenme kipliğini belirtirler. Bu belirteçlerin kiplik değerini aşağıdaki sürerlilik çizelgesinde görebiliriz.”(Ruhi; Zeyrek; Osam, 1995: 109-110).

Tablo 1. Belirteçlerin Kiplik Değerı Sürerlilik Tablosu

	<i>Yükümlenme</i> (<i>Güven</i>)		<i>Yükümlenmeme</i> (<i>Zayıf güven/güven yokluğu</i>)
Bilmeye dayalı yargı	MUTLAKA	HERHALDE	BELKİ
İnanmaya dayalı yargı	KESİNLİKLE		GALİBA

Kaynak 2. Ruhi; Zeyrek; Osam, 1995: 110

Tabloda görüldüğu gibi mutlaka bilmeye dayalı, nesnel kiplik bildirirken; kesinlikle inanmaya dayalı, öznel bir kiplik bildirmektedir.

Ayrıca bilgiye dayalı güven bildiren mutlaka belirtecinin olumsuz yapılarla sık kullanılmadığı, inanca dayalı ve öznel kesinlik belirtecinin olumsuz yapılarla daha sık kullanıldığı görülmektedir. Emir kipi söz konusu olduğunda ise olumlu tümcelerin yükümlenmesinde kesinlikle belirteci değil mutlaka belirteci kullanılmaktadır (Başoğu; Aksu, 2015: 18).

6.4. Kesinlik ve Olumsuzluk İlişkisi

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda kesinlik ve olumsuzluk arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Kesinliği olumsuzluğa yaklaştıran ise gerçek dünyada (henüz) karşılığını bulmamış/ bulamamış bir durum ya da olayla ilgili olarak konuşurun kesin bir bilgiye sahip olmasıdır. Bu nedenle bahsedilen bilgi konuşur açısından kesinlik taşımaktadır.” *Ali içeri geldi*, ifadesi de *Ali içeri gelmedi*, ifadesinde de içeri gelme durumuyla ilgili her iki taraf için de herhangi bir şüphe olmadığı için kesinlik bildirmektedir. Burada kesinlik belirtilirken göz önünde bulundurulmuş durum konuşurun bilgisinin gerçek dünyayla ne kadar örtüştüğü, tereddütten, şüpheden ne kadar uzak olduğu, görsel, işitsel, duyuşsal veya çıkarımsal/algısal olarak ne kadar kanıtlanabilir olduğudur (Hirik, 2014: 349-367).

Olumsuzluğu ve kesinliği cümlede kodlayan işaretleyiciler üç grupta toplanmaktadır.

1. Olumsuz görünümde olup olumsuzluk ve kesinlik bildirenler: -mA, yok, değil, -slz yapılarıyla; asla, hiç, katiyen, maalesef gibi sözcüklerle; ne... ne de bağlacıyla yapılmaktadır.
2. Olumsuz görünümde olup olumluluk ve kesinlik bildirenler: Bu durumun gerçekleşebilmesi için iki olumsuz işaretleyicisinin art arda gelmesi veya aynı cümlede kullanılması gerekmektedir.
3. Olumlu görünümde olup olumsuzluk ve kesinlik bildirenler: -mI soru edatıyla, -AcAktı, -sAyDI, -yordu gibi bazı eklerle, sözde soru cümleleriyle oluşturulmaktadır. (Hirik, 2014: 349-367)

Bu bağlamda “Bu yıl kar yağmadı.” cümlesi hem biçim olarak hem de anlam olarak olumsuzluk ve kesinlik bildiren bir cümledir. “Seni sevmiyor değilim.” cümlesi biçim olarak olumsuz olmasına karşın anlamı olumlu olan bir kesinlik bildirmektedir. “Yalan söylediğini inkar etti, bu yaz tatile gidecektik.” cümleleri ise biçim olarak olumlu olsalar da olumsuz kesinlik bildiren cümlelerdir.

6.5. +Dİr/+DUr Bildirme Ekiyle Yapılan Kesinlik

3. teklik kişi bildirme +Dİr/+DUr, Eski Türkçede tur- fiilinin geniş zamanının (turur) eklenmesiyle oluşmuş bir ektir. Bildirme eki, bildirme koşacı, koşaç gibi terimlerle ifade edilmektedir (Torun, 2003: 111). Eski Türkçeden bugüne çeşitli yapılarda ve şekillerde kullanılmıştır. Harezmi Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve daha çok Kıpçak Türkçesinde *zarf-fil+turur*, *Dİr* (sonraları turur’suz da olabilmiş), +kişi ekiyle oluşmuştur ve başlangıçta bildirme değil yardımcı eylem görevinde kullanılmış, sonraları kalıplaşmıştır. Harezmi Türkçesinde *-A turur*, *-(Ip turur erdi)*, *(Ip turur)* şeklinde kullanılmıştır. Bu çekimin ifade ettiği anlam ise neticeleri devam etmekte olan tamamlanmış bir eylemi ve başlamış ve hâlâ devam etmekte olan bir eylemi ifade etmektedir (Savran, 2008: 167). Eski Anadolu Türkçesinde +dUr eki ile yapılan genişletilmelerde ilgili zaman içinde yapılan eylemin ‘belirliliği’ kaybolur ve iki ayrı ihtimal ortaya çıkar. Eylemin ilgili zaman içinde “kesin olarak işlendiği” de “belki işlenmiş olabileceği” de ifade edilebilir (Gülsevin; Boz, 2010: 67). “{dUr(Ur)} biçimindeki yapıların işletimindeki

‘zaman, görünüş ve kiplik’ işlevlerine gelince; $-{mI\dot{s}+ dUr(Ur)}$ ve $-{(y)Up+dUr(Ur)}$ yapıları, tümcece zaman (geçmiş zaman), görünüş (bitmişlik) ve kiplik (kesinlik) işaretleyicisi olarak eylemin geçmiş zamanda kesin olarak gerçekleştiğini ifade eder.” (Boz, 2023: 296).

Bilindiği gibi $+DIr/+DUr$ eki hem isimlere hem de eylemlere gelebilen bir ektir. İsimleri yüklemleştirirken kesinlik anlamı vermekte; eylemlere de ihtimal, kesinlik, sürerlik gibi anlamlar katmaktadır.

- Toplantı burada bitmiştir.
- O çocuk doktordur.
- Divan Edebiyatı’nın en büyük şairi Fuzulî’dir.
- Her şeyin başı sağlıktır.
- Ünlü şair yaşadığı dönemde büyük eserler vermiştir.

şeklinde verilen örneklerin kesinlik bildirdiği görülmektedir.

7. Sonuç

Bu çalışmada felsefe, din, matematik, hukuk ve dilbilim alanlarından hareketle kesinlik kavramı ele alınmaya çalışılmıştır. Kesinliği ortaya koymaya çalışan tanımların, kesinliğin kesinliğine doğal olarak set vurduğu gözlemlenmiştir. Çünkü her bir kesinlik tanımı birbirinden farklıdır. Dolayısıyla kesinliğin kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak yukarıda bahsi geçen disiplinlerin konuya bakış açıları kesinlik hakkında bilgi vermekte ve belirli sınırlar, belirli kabuller ortaya koymaktadır.

Felsefe kesinliği; adın nedir, yeryüzü önceden var mıydı, bu el midir, gibi sorulardan hareketle dil oyunları ile açıklamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda “bir kol kesildiğinde yerine yenisi çıkmaz, su dolu bir tencere ateşe konulduğunda donmaya değil de kaynamaya başlar, otomobiller bitkiler gibi yerden bitmez” şeklindeki önermelerde yer alan kuşkunun yersiz olduğunu savunur. Kesinliğe deney, akıl ve sezgiyle ulaşılabileceği düşüncesi hakimdir. Bir de felsefeye göre insanın varlığı sezgisel olarak, vasıtasız ve zorunlu bir şekilde bilinmektedir. “Düşünüyorum, öylese varım.” ifadesi bunun en net örneklerinden biridir.

Dinde kesinliği iki şekilde değerlendirmek mümkün inançta kesinlik ve dini öğretilerin dilinde kesinlik. Dinde nasla belirtilen ifadelerin mutlak olarak kesinlik bildirdiğine inanılırken diğer durumlarda kesinliğe karineyle ulaşılabileceği inancı hakimdir.

Matematiğin her ne kadar kesin bir bilim olduğu düşünülse de matematikte kesinlik üzerine çalışan araştırmacılar matematiğin kesin olmadığını, göreceli olduğunu, basit tanımlardan hareketle karmaşık yapılar ortaya konulduğunu dolayısıyla matematikte kesinlik olmadığını iddia etmektedirler.

Hukukta ise kesinlik olabilmesi için yasal düzenlemelerin *açık, net, anlaşılır ve öngörülebilir* olması gerekmektedir. Nasıl olacağı ise maddeler halinde verilmiştir.

Dilbilimde kesinlik *cümle*, *sözcük* ve *ek* boyutunda ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda nesnel cümlelerin, örtülü anlam barındıran cümlelerin kesinlik bildirdiği; kesinliğin *bilgi kipliği*, *bilgisel kiplik*, *modal* gibi başlıklarla ele alındığı; *kesinlikle*, *mutlaka*, *asla* gibi genelleme zarflarla ifade edildiği; olumsuzluk ekiyle bir ilişki içinde olduğu ve +Dİr ekinin de kesinlik bildirdiği tespit edilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Atış, N. (2008). Locke Felsefinde Kesinlik Sorunu. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 71-83.
- Bal, H. S.; Suri, G. (çev. Akçasoy, G.). (2015). *Kesin Belirsizlik*, İstanbul: Doruk Yayınları.
- Başoğlu, D. A.; Aksu, C. (2015). Türkçe Sözlü Söylemde ‘Kesin, Kesinlikle ve Mutlaka’ Kiplik Belirteçlerinin Dilbilgisel Sıklık ve Kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 38, 7-20.
- Boz, E. (2023). +{dUr(Ur)} Biçimbirimli Yapıların Eylem İşletimindeki ‘Zaman, Görünüş ve Kiplik’ İşlevleri Üzerine; Yunus Emre Divanı Örneği. *Doğumunun 80. Yılında Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cengiz, M. (2021). *Dilde Kesinlik Sorunu*, İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Cengiz, M. (2021). Dilde Kesinlik Konusunda Molla Gürânî’nin Birleştirici Yorumu ve Bunun Eleştirisi. *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 8, 139-153.
- Cengiz, M. (2022). Şemseddin es-Semerkindî’de Lafzî Delillerin Kesinliği Problemi. *Nazariyat*, 8/2, 33-49.
- Cevizci, Ahmet (2002). *Felsefeye Giriş*, İstanbul: Say Yayınları.
- Descartes, (çev. Karasan, M.). (1942). *Metafizik Düşünceler*, Maarif Matbaası.

- Gencer, D. K. (2019). Dede Korkut Kitabı'nda Bilgi Kipliği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 8, 38-52.
- Gülçür, A. (2018). AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik (Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1, 197-214.
- Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesinde Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Güney, Z.; Özkoç, M.; Korkmaz, N. (2016). Matematik Felsefesi ve Eğitime Dair. *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 54-72.
- Gülsevin, G.; Boz, E. (2010). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hirik, S. (2014). Kesinlik ve Olumsuzluk İlişisine Kipsel Yaklaşım. *Turkish Studies*, 9/12, 349-367.
- Locke, J. (çev. Topçu, M. D.), (1999). *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme*, Ankara: Öteki Yayınevi.
- Özcan, A. Ö. (2008). Özbek ve Türkiye Türkçesinde 'Kesinlik' Bildiren Modal Sözcükler. *Türkiyat Araştırmaları*, 9, 447-458.
- Özcan, H. (2012). *Epistemolojik Açıdan İman*, İstanbul: İfav. Yayınları.
- Peker, H. (2015). Felsefe ve Dinde Tanrı'yı İdrak İmkânı Bağlamında Şüphenin Varlık İmkânı Sorununa Bir Giriş. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 67-86.
- Ruhi, Ş.; Zeyrek, D.; Osam N. (1995). Türkçede Kiplik Belirteçleri ve Çekim Ekleri İlişkisi Üzerine Bazı Gözlemler, *IX. Dilbilim Kurultayı*, Bolu: Abant İzzet Baykal Üniversitesi.
- Savran, H. (2008). Türk Dilinde 'Dir' Bildirme Eki ve 'Dir' Bildirme Ekiyle Yapılan Belirsizlik Kelimeleri. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 163-188.
- Şaman, B. (2018). İbn Sînâ ve Descartes'ta Ben Bilgisi ve Kesinlik. *Felsefi Düşün*, 10, 294-317.
- Torun, Y. (2003). +Dir, +DUr Bildirme Ekiyle Oluşturulan Bazı Yapılan Cümledeki Kullanımları Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2003/1, 111-122.
- Wittgenstein, L. (çev. Özcan, Z.), (2022). *Kesinlik Üzerine*, Ankara: Ayrıntı Basım Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Türk Dil Kurumu. (2023). Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.

- Türk Dil Kurumu. (2023). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Matematik Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *İstatistik Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Gökbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Fizik Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Yöntembilim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu web sitesinden 12 Temmuz 2023 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Yıldırım, Cemal. (2023). Matematiksel Önermelerin Niteliği ve Matematiğin Bilimdeki Yeri. 25 Temmuz 2023 tarihinde <https://services.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf;jsessionid=gK0ufxYJ5QWjD26x+UFdJ3f?dergiKodu=4&cilt=15&sayi=176&sayfa=36&yaziid=2789> adresinden erişildi.

Extended Summary

The concept of certainty; It is a remarkable concept that is discussed with different perspectives in terms of the meaning and scope area it expresses, from the formation of the universe to daily works, from the past to the present, which has been taken to the center of thought by many people in order to fully understand. Precision has been handled in different ways in various disciplines, and different perspectives have been developed on the subject. Within the framework of many researches and information carried out to date, it is seen that no definite data on precision can be obtained. Considering the definitions made and the contents of the definitions, of course, a limit is drawn, but there are various doubts about the completeness or accuracy of the definitions.

Based on the definitions of precision made in different disciplines, it is possible to say that each science's view of precision is different from the other. Some disciplines define precision by knowledge, some by measure, some by inference, some by accuracy, etc. relates. In this context, if we consider the approaches of different disciplines to the subject:

The universe and all living and non-living beings in the universe have a purpose for life. In order for this purpose to be known and implemented, individuals need to know the universe starting from themselves or themselves starting from the universe. In order to know, it is aimed to ask, question, research and learn, ultimately reaching absolute and non-absolute knowledge.

There have been many studies on precision in philosophy. A few of these studies will be mentioned here. Wittgenstein (2022) has discussed the issue in detail in his work on Certainty.

Another philosopher who thinks about certainty is Locke. Atış (2008: 71-82) discussed Locke's approach to certainty in detail in his work. In this context, according to Locke, knowledge is certainty. As a matter of fact, in order for something to be defined as knowledge, it must contain unshakable and certain

trust. From this point of view, Locke's definition of certainty and definition of knowledge are the same: "For me, knowing and being certain are the same thing. What I know is what I am sure of, and what I know is what I know. I think what acquires knowledge is called certainty."

Şaman (2018), in his work titled *Self Knowledge and Certainty in Avicenna and Descartes*, comparatively discussed Avicenna's and Descartes' reaching certainty through self-perception.

Based on the thoughts of Avicenna and Descartes, he tries to reveal that there is a knowledge that does not need judgment. Except for this view, which is determined through self-perception, all information needs a combination or a confirmation in the form of "is or not" (Şaman, 2018: 314).

It is stated that the certainty in religious texts can be reached within the limits of language by hinting or induction. However, it is controversial whether hint and induction will be sufficient to reach certainty. Based on the whole table, it is possible to talk about basically four theories.

- a. Linguistic signs express absolute certainty.
- b. Precision in language is unattainable.
- c. Certainty can be reached with judgment.
- d. Certainty can be reached by induction (Cengiz, 2021: 51)

While dealing with the precision of language in religious texts, it is expressed how certainty can be possible. Nas is a word that cannot have any other meaning.

1. Certainty in Mathematics

Although mathematics is the science of certainties, "voicing an opinion" about mathematics is considered its full course. As a matter of fact, mathematical concepts are the imagination of mathematicians, and they generally do not have a real-world counterpart. One of the most important points of mathematics is that it is an organized discipline that accustoms people to think correctly, consistently and punctually. Although there are a number of triumphs of mathematics, such as Thales calculating and predicting the solar eclipse 600 years ago, or Einstein's putting forward his theory of relativism only by mathematical methods without experimentation, mathematical models are seen as the most valuable assistants of science. On the other hand, the mathematical world and the real world are treated as separate worlds. (Güney; Özkoç; Korkmaz, 2016: 55-57) As a matter of fact, Albert Einstein (1879-1955) said, "Mathematical principles are not as far from certainty as they are about the world, and they are not about the real world as much as they are certain." This statement supports the above conclusion.

The certainty of the law is very important for both individuals and society to live in a more reliable and comfortable environment. The law must be a structure that cannot be interpreted differently by everyone, that includes and protects each individual.

In Turkey Turkish, certainty is evaluated under the headings of modal meaning or informational modality. Although the cognitive modality is defined as the attitude of the speaker towards a truth, it is divided into two as evidence-based modality and judgment modality. There are degrees of knowledge and this rating is divided into three as low, medium and high precision. Low degree of certainty includes propositions for which no proof can be given, moderate certainty includes propositions that require proof, and high degree of certainty includes propositions that do not need proof (Ruhi; Zeyrek; Osam, 1995: 105-106). Modal meaning is expressed in various ways in the language. Morphologically it is expressed with modal, tense and person suffixes, syntactically special sentence structures, repetition, intonation and lexically modal words. (Ozcan, 2008: 448-450). Gencer (2019: 40-44), on the other hand, discussed precision under the title of modality of knowledge. The fictional modality within the knowledge modality; probability, probability, and certainty. The degree of precision also moves and is determined in the direction of this axis.